

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ BİLİŞSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ İLE SOSYAL BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ(KONYA ÖRNEĞİ)*

EXAMINING THE RELATION OF COGNITIVE IMPROVEMENT OF THE PRE-SCHOOL CHILDREN AND THEIR SOCIAL CAPABILITIES (THE CASE OF KONYA) *

Nurcan KOÇAK**, Özge PINARCIK***, Büşra ERGİN****

ÖZET: İnsan için erken çocukluk dönemi yoğun ve özenli bakım gerektiren bir dönemdir. Çocuk her yönüyle bir bütün olarak alınıp incelenmeli ve tüm gelişim alanlarında ona hizmet götürülmelidir (Adana, 2004). İnsan gelişiminde temel inceleme alanlarından biri bilişsel gelişimdir. Biliş sözcüğü, çocuğun dünyayı tanınması, anlaması, öğrenmesi, öğrendiklerini hatırlaması, hatırlamada etkili olan yapılar, problem çözme, algılama gibi süreçlerin nasıl geliştiğini açıklamaya çalışmaktadır. Bir diğer temel inceleme alanı ise sosyal gelişimdir. Sosyal gelişim; erken çocukluk, gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde bireyin kendisinden beklenen davranışları göstermesi, beğenilmeyen davranışları kontrol etmeyi öğrenmesi ve en düşük düzeye indirebilmesi, toplumda kabul görmeyen davranışlardan kendisini uzak tutması, kabul gören davranışlarını alışkanlık haline getirmesidir. Okulöncesi eğitimin olumlu sosyal becerilerin gelişimi açısından kritik bir dönem olması nedeniyle bu dönemde kazandırılacak becerilerin çocuğun ileriki yaşamında daha başarılı bir birey olmasını sağlayabilir. Bu dönemde sağlıklı bir şekilde bilişsel ve sosyal gelişimi desteklenen çocuğun ileriki yaşamının uyum düzeyi ve başarı düzeyini olumlu etkilediği görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 6 yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında, Konya ili ve ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı alt ve üst sosyo-ekonomik grupta yer alan okulöncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 6 yaş grubu 173 çocuk oluşturmuştur. Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 16.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi 0,01 olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak; çocukların bilişsel yetenekleri ile sosyal becerileri arasında doğrusal bir ilişki olduğu ve bilişsel gelişimin sosyal becerileri yordama da etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal beceri, bilişsel gelişim, erken çocukluk.

ABSTRACT: Early childhood in human life is a period requiring intense and diligent care. Within this period, children and youngsters are quite sensitive to both physical diseases and psychological disturbances. In developing countries such as Turkey, it is generally thought that the main problem of the children is meeting their physical needs. Whereas, a child must be observed as a whole in every aspect and in every field of the development, a child must be served. (Adana, 2004). Cognitive development is one of the main examination fields in human development. The word "cognition" is employed to explain the development of the processes such as the child's recognition of the world, understanding, learning, recollecting what has been learned, structures effecting the recollection, problem-solving and perception. One of the main examination fields is the social development.

Social development is in early childhood, youth and adulthood the individual itself to show expected behaviour, learn to control unwanted behaviour and decrease to minimum level, keep himself off from unaccepted behaviours in public, make the accepted behaviours into habits.

Because of the preschool education is a critical period for positive social skills development, skills that gained to the child can provide child to be more successful individual in further life. In this period, it has been observed the child that supported healthfully as cognitive and socially, affects his/hers further life positively as accordance

*Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Konya Örneği) adlı çalışma 21.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd.Doç.Dr. Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, nukocak@selcuk.edu.tr

***Yrd.Doç.Dr. Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., o_pinarcik@hotmail.com

****Arş.Gör. Necmettin Erbakan Üniversitesi A. Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D., aergin42@hotmail.com

level and success level. Therefore in this study, the cognitive development features and social skills in 6 year old kids that continuous to an educational institution.

In this study, correlational model form scanning models has been used. The study group is formed with 173, 6 year old kids that study in 2012-2013 educational year in Konya province in pre-school education institutions that is related to MEB in low-high socio economic group.

Relational screening model was used in the research. As data collecting instruments, Personal Information Form, Cognitive Development Assessment Form and Social Skills Assessment Scale were used. The data were analysed by means of SPSS 16.0 statistical package programme. In analysing the data, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient Analysis and Simple Linear Regression methods were used. The level of significance was accepted as 0,01 in statistical comparisons.

As a result; that there is a direct relation between kids cognitive skills and social skills and also cognitive development is effective in developing social skills can be said.

Key Words: Social skill, cognitive development, early childhood.

GİRİŞ

Biliş terimi dikkat, örüntü tanıma, duyuşal kayıtlar, bilişsel nörobilim ve bellek gibi pek çok bireysel süreçleri ve yapıları içerir. Gelişim psikologlarına göre, bu süreçlerden her biri yaşla birlikte değişir. Bu nedenle bilişin yaşa bağlı gelişimi, birçok farklı sürecin sistematik olarak incelenmesini gerektirir (Solso, Maclin & Maclin, 2007).

Bilişsel gelişim ise; her türlü gelişim alanıyla ilişkili ve işbirliği halinde gerçekleşen, doğumdan başlayarak, çevre ile etkileşimi sağlayan, bilginin edinilip kullanılmasına yardım ederek dış dünyanın anlaşılmasına yarayan, bilginin saklanması, yorumlanması, yeniden düzenlenmesi, değerlendirilmesi ve kullanılmasını ifade eden tüm bilişsel süreçleri içine alan bir gelişim alanıdır (Aral, Baran, Bulut & Çimen, 2001; Senemoğlu, 2007).

Atkinson (1995) bilişsel gelişimi; bilişsel süreç içinde algılama, hatırlama, muhakeme, karar verme ve problem çözüme gibi olgulardan meydana gelen değişikliklerin hepsi olarak tanımlamaktadır (Akt; Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Nolen-Holeksema, 2008). Piaget ise bilişsel gelişimin, beyin ve sinir sisteminin olgunlaşmasıyla bireyin çevresine uyumuna yardımcı olan deneyimlerin bir birleşimi olduğunu düşünmektedir (Ömeroğlu & Kandır, 2005; Bayhan & Artan, 2005; Solso, Maclin & Maclin, 2009).

Bilişsel kuramcılar, davranışın ortaya çıkmasını sağlayanın zihin olduğunu savunmaktadırlar. Düşünceler, duygular, anılar, beklentiler, değerler, yeteneklerin de katılımıyla gelen uyarıcıya verilecek tepkiye zihin karar verir. Bu kuramcılara göre, insanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özelliği, onun dışarıdan gelen uyarıcıları işleyebilme ve anlamlandırabilme yeteneğidir. Yani bireyin davranışı, basit zincirleme uyarın-tepki bağlantısı çekimde değil, içinde bulunduğu bağlam ve derinde yatan bilişsel süreçlere bağlı gerçekleşmektedir (Atkinson, Atkinson & Hilgard, 1995).

Bilişsel süreçler denildiğinde de, algılama, dikkat, gizil güç, bellek, düşünme gibi zihinsel bilgi işlem süreçleri akla gelmektedir. Birey bu süreçleri kullanarak, geçmiş olayları hatırlamakta, sorunları çözmekte, kendisi ve çevresi hakkında yeni bilgiler edinmekte ve edindiği bilgileri kullanarak gelecekle ilgili planlar yapmaktadır (Ömeroğlu & Kandır, 2007; Cüceloğlu 1997).

Bilişsel gelişimin amacı, soyut şekilde akıl yürütme, varsayımlar, durumlar hakkında mantıksal düşünme, kuralları karmaşık ve daha yüksek yapıda örgütlemektir. Bilişsel gelişim çocuğun gördüğü, duyduğu, dokunduğu, tattığı nesnelere hakkında düşünmesini ifade eder. Bu düşüncenin kapsadığı konular, etki tepki ilişkisini, olaylardaki ardışıklığı, nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılığı algılamayı, belleği, dikkati, objeleri kategorize edebilmeyi ve mantık yürüterek cevaplamayı içermektedir (Goswami, 2002; Bayhan & Artan, 2005; Solso vd., 2009).

Sosyal gelişim ise; toplumsal davranış, duygular, tutumlar, değerler vb. bakımından bireyin yaşam boyunca gösterdiği sürekli ve olumlu değişimlerin tümüdür. İnsanın içinde bulunduğu

toplumun kendisinden beklediği ya da yapmasını istediği davranışları yapacak biçimde yetişmesi sosyal gelişimi oluşturur. Sosyal gelişim, çocuğun toplum içinde insanlarla iyi geçinebilmesi ve karşılıklı uyumdur. Bu tanımlara dayanarak sosyal gelişimin doğumdan itibaren başlayan, yaşam boyu süren ve kişinin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayan bir süreç olduğu söylenebilir (Aral vd., 2001).

Toplumsal ve bireysel yaşam için oldukça önemli olan sosyal becerilerle ilgili ilk bilimsel incelemeler William James' in "Psikolojinin Prensipleri" adlı eserine dayanır. Bu eserde insanların sosyal ilişkilerinde birçok sosyal benliklerin bulunduğu ve bu benliklerin sosyal ilişkilerimizde nasıl davrandığımızı gösteren kalıplar olduğu tezi öne sürülmüştür (Bacanlı, 1999).

Sosyal beceriler, başkalarından olumlu tepkiler getiren ve olumsuz tepkilerin gelmesini önleyen, başkaları ile etkileşimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir olan, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik, sosyal içeriğe göre değişen, hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren öğrenilebilir davranışlardır (Işık, 2007). Bireyin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasında, toplumsal kurallara uymasında, sorumluluk yüklenebilmesinde, başkalarına yardım etmesinde, haklarını kullanabilmesinde sosyal becerilerin önemi büyüktür (Çubukçu & Gültekin, 2000).

Candarella & Merrel (1997) sosyal becerileri ayrıntılı bir şekilde sınıflandırabilmek için, bu konuda yapılan araştırmaları meta analiziyle değerlendirmiş, çalışmanın sonucunda çocuk ve ergen sosyal becerilerinde beş boyut olduğunu belirtmişlerdir. Bu boyutlar ve kapsadıkları beceriler şunlardır:

-Akranlarla ilişkili beceriler: Arkadaşlarını takdir etme, ihtiyaç duyduğu zaman arkadaşlarından yardım isteme, arkadaşlarına yardım etme, arkadaşlarını oyuna davet etme, kolaylıkla arkadaşlık kurma, arkadaşlarıyla konuşma, tartışmalara katılma gibi arkadaşlık ilişkilerini olumlu yönde geliştiren sosyal becerilerdir.

-Kendini kontrol etme becerileri: Kızgınlığını kontrol etme, kurallara uyma, problemler karşısında serinkanlı olma, başkalarıyla uzlaşma ve eleştirileri kabul etme gibi bireyin kendisini kabul etmesini sağlayan beceriler bulunmaktadır.

-Akademik beceriler: Bağımsız olarak çalışma, verilen yönergeleri yerine getirme, boş zamanlarını uygun bir şekilde kullanma ve ihtiyaç duyduğunda yardım isteme gibi bireylerin başarılı olmalarını sağlayan becerilerdir.

-Uyum becerileri: Yönergelere uyma, kurallara uyma, eşyalarını paylaşma, sorumluluklarını yerine getirme gibi başkalarının bireyden beklediklerini yerine getirme davranışları yer almaktadır.

-Atılganlık becerileri: Başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma, oyun oynamak için arkadaşlarını davet etme, yeni insanlara kendini tanıtmaya, duygularını ifade etme gibi beceriler yer almaktadır.

Gelişim psikolojisinin bulgularına göre, özellikle ilköğretim döneminde, başkalarının keşfi ile birlikte onlarla geçinme ve iyi ilişkiler kurma amacıyla sosyal becerilere ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle sosyal beceri eğitimi okulöncesi ve ilköğretim dönemlerinde çocuklara verilmesi gereken bir eğitim olarak karşımıza çıkmaktadır (Bacanlı, 1999).

Rubin (1983), Parker & Asher (1987), Asher (1993),’e göre günümüzde gerek akademik ortamlarda, gerekse günlük yaşam içinde "başarılı" olabilmek için gerekli bilişsel yetilere ve yeteneklere sahip olunmanın yanı sıra çeşitli sosyal becerilere sahip olunmanın gerekliliği kaçınılmaz olarak düşünülmektedir. Çeşitli eğitim kurumlarında yapılan araştırmalarda, sosyal becerilere sahip çocukların bu becerilere yeterince sahip olmayan akranlarına oranla daha başarılı oldukları saptanmıştır. Amerika’da birçok araştırmacı tarafından yapılan araştırmalarda çocukların okullarında sergiledikleri bireyler arası ilişkilerin niteliksel yapısının onların gelecekteki bireysel uyumluluğunun belirleyicilerinden olduğu kanıtlanmıştır (Aktaran Palut, 2003).

İlköğretimde başarısız olan çocuklara bakıldığında bu başarısızlığın nedeninin her zaman bilişsel yetersizlikler olmadığı çocuğun başarılı olabilmesi için sosyal becerilere de ihtiyaç duyduğu

gözlenmektedir. Okulöncesi eğitimin olumlu sosyal becerilerin gelişimi açısından kritik bir dönem olması nedeniyle bu dönemde kazandırılacak becerilerin çocuğun ileriki yaşamında daha başarılı bir birey olmasını sağlayabilir. Bu dönemde sağlıklı bir şekilde sosyal gelişimi desteklenen çocuğun ileriki yaşamının uyum düzeyi ve başarı düzeyini olumlu etkilediği görülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 6 yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

-Okulöncesi dönem altı yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile kişiler arası becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

-Okulöncesi dönem altı yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile kendini kontrol etme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

-Okulöncesi dönem altı yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile sözel becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

-Okulöncesi dönem altı yaş çocuklarının bilişsel gelişim özellikleri ile dinleme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

-Çocukların bilişsel gelişimleri sosyal becerilerini (kişiler arası beceriler, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, dinleme becerileri) yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Bu çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hala süregelen bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2009).

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ili ve merkez ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları ve anasınıflarında öğrenim gören alt ve üst sosyo-ekonomik grupta yer alan 6 yaş grubu 173 çocuk oluşturmaktadır. Ölçekler öğretmenlere tanıtılarak detaylı bir şekilde açıklanmış ve ölçekler öğretmenler tarafından 2012 Mart-Nisan aylarında doldurulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Çocukların ve Ailelerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Araştırmaya Katılan Çocukların ve Ailelerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı			
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	173	100
	Ölü	0	0
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	171	98.8
	Ölü	2	1.2
Anne-Babanın Birlikte Olma Durumu	Berber	160	92.5
	Ayrı	13	7.5
Annenin Yaşı	25 Ve Altı	17	9.8
	26-30	78	45.1
	31-35	59	34.1
	36-40	17	9.8
	41 Ve Üstü	2	1.2
Babanın Yaşı	25 Ve Altı	6	3.5
	26-30	52	30.1
	31-35	74	42.8
	36-40	32	18.5
	41 Ve Üstü	9	5.2
Annenin Öğrenim Durumu	Okuryazar	1	.6
	İlkokul	36	20.8
	Ortaokul	41	23.7
	Lise	46	26.6
	Üniversite	47	27.2
	Lisansüstü	2	1.2
Babanın Öğrenim Durumu	Okuryazar	2	1.2
	İlkokul	16	9.2
	Ortaokul	29	16.8
	Lise	59	34.1
	Üniversite	61	35.3

	Lisansüstü	6	3.5
Ailenin Gelir Durumu	0-500 TL	5	2.9
	501-1000 TL	35	20.2
	1001-1500 TL	44	25.4
	1501-2000 TL	18	10.4
	2001-2500 TL	13	7.5
	2500 TL -	58	33.5
Ailenin Çocuk Sayısı	1	43	24.9
	2	97	56.1
	3	31	17.9
	4	2	1.2
	5 Ve Üzeri	0	0
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	83	48.0
	Erkek	90	52.0
Toplam		173	100

Veri Toplama Araçları

Çocukların bilişsel gelişimlerini ölçmek için “Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu”, sosyal gelişimlerini belirlemek için ise “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır.

Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu: MEB 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında 36–48 aylık çocukların sahip olması beklenen 11 özellik; 49–60 aylık çocuklar için 24 özellik; 61-72 aylık çocuklar için 24 özellik vardır. Buna dayanarak Demir (2010) tarafından bu özelliklerin yer aldığı 59 maddelik “Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu” geliştirilmiştir.

Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu 3’lü likert tipine uygun olarak hazırlanmıştır. Formdaki cevap seçenekleri “tamamen yapıyor”, “biraz yapıyor” ve “hiç yapamıyor” şeklindedir. Formun puanlanmasında “tamamen yapıyor” 2 puan, “biraz yapıyor” 1 puan ve “hiç yapamıyor” ise 0 puan almıştır (Demir, 2010).

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği: Sosyal etkileşimi artırmak için önemli olan becerileri ölçmeyi amaçlayan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (4-6 Yaş) Avcıoğlu (2003) tarafından geliştirilmiştir. Beşli derecelleme şeklinde oluşturulmuş likert tipi bir ölçektir. SBDÖ, 4 ile 6 yaşlarındaki çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri içermektedir. Ölçekte beceriler 9 kategori altında toplanmıştır. Bunlar; Kişiler Arası Beceriler (KB), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri (KDKEB) Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB), Sözel Açıklama Becerileri (SAB), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB), Dinleme Becerileri (DB), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) ve Görevleri Tamamlama Becerileridir (GTB). Ölçeği cevaplayacak olanlar, ölçekte yer alan ifadeyi okuduktan sonra değerlendirmesini yaptıkları çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanını işaretlerler. Gözleme olanağı bulamadıkları beceriyi boş bırakırlar. Güvenirliği belirlemek amacıyla, Cronbach-alpha iç tutarlık katsayısı, iki yarım güvenirligi ve test tekrar test güvenirlilik katsayıları hesaplanmıştır. Cronbach-alpha güvenirlilik katsayısını .98, iki yarım güvenirlilik katsayısını .89 ve test-tekrar test güvenirlilik katsayısını ise .83 olarak bulmuştur (Avcıoğlu, 2003).

Araştırmada veri toplama sürecinde okulöncesi öğretmenleri, çocuklar için doldurulması gereken ölçme araçları ve araştırmanın amaçları hakkında araştırmacılar tarafından bilgilendirilmiştir. Daha sonra öğretmenlerin gözlemlerine dayalı olarak sınıfında bulunan çocukların bilişsel gelişimlerini belirlemek için “Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formu”, sosyal becerilerinin belirlenmesi için de “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği”ni doldurmaları istenmiştir. Öğretmenler çocuklara ait formları 2012 Mart-Nisan aylarında doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 16.0 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Analizlerde, okul öncesi 6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği, çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerileri üzerinde yordayıcı etkisinin bulunup bulunmadığını ortaya koymak amacıyla da Basit Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi 0,01 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın ana ve alt amaçlarına uygun olarak toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt probleminde çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, dinleme becerileri) arasında ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 2. Bilişsel Gelişim İle Sosyal Beceriler Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5
1-Bilişsel Gelişim	1				
2-Kişiler Arası Beceriler	.344**	1			
3-Kendini Kontrol Etme Becerileri	.195**	.802**	1		
4-Sözel Açıklama Becerileri	.345**	.823**	.775**	1	
5-Dinleme Becerileri	.347**	.770**	.784**	.831**	1

n= 173, ** p<.001

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların Bilişsel Gelişim Değerlendirme Formundan aldıkları puanlar ile Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutlarından Kişiler Arası Beceriler (p< 0,001), Kendini Kontrol Etme Becerileri (p< 0,001), Sözel Açıklama Becerileri (p< 0,001) ve Dinleme Becerileri (p< 0,001) alt ölçeklerinden elde ettikleri puanlar arasında olumlu yönde, anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Diğer bir anlatımla, çocukların Bilişsel Gelişim Ölçeğinden elde ettikleri puan arttıkça, Kişiler Arası Beceriler, Kendini Kontrol Etme Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri ve Dinleme Becerilerinde de artış görülmektedir (p< .001).

Araştırmanın ikinci alt probleminde ise çocukların bilişsel gelişimlerinin sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, dinleme becerileri) yordayıp yordamadığı sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 3. Bilişsel Gelişim İle Sosyal Beceriler Arasındaki Regresyon Analizi

Sosyal uyum ölçeği alt boyutlar	R	R ²	β	t	F	p
Kişilerarası beceriler	.344	.118	.344	4.791	22.954	.000*
Kendini kontrol becerileri	.195	.038	.195	2.606	6.790	.010
Sözel becerileri	.345	.119	.345	4.805	23.091	.000*
Dinleme becerileri	.347	.121	.347	4.841	23.433	.000*

p<.001

Araştırma bulguları incelendiğinde, çocukların Bilişsel Gelişim Ölçeğinden elde ettikleri puanların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutlarını (kişiler arası beceriler, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri, dinleme becerileri) ayrı ayrı anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Çocukların bilişsel gelişim düzeyi kişiler arası becerilerinin %11'ini kendini kontrol etme becerilerinin %3'ünü sözel açıklama becerilerinin %11'ini dinleme becerilerinin %12'sini açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Bulgular doğrultusunda çocuğun sosyal kabul, sosyal uyum gibi becerileri ile bilişsel gelişim düzeyleri arasında doğru orantılı bir ilişki saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır.

Kandır & Orçan (2011) “*Beş-Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerileri ile Sosyal Uyum ve Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*” adlı çalışmalarında çocukların sosyal uyum alt faktör puanları arttıkça düşünme, sayı becerileri alt ölçek puanları ve erken öğrenme becerileri ölçeği toplam puanının anlamlı düzeyde arttığı belirlenirken dil becerileri alt ölçek puanında anlamlı düzeyde değişiklik olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuca göre; çocukların sosyal uyum puanlarının düşünme becerileri, sayı becerileri ve erken öğrenme becerileri puanlarında etkili olduğu ancak dil becerileri puanlarında etkili olmadığı bulunmuştur.

Dobbs, Doctoroff, Fisher & Arnold (2006), matematik becerileri ile sosyal-duygusal davranışlar arasındaki ilişkilere yönelik yaptıkları kesitsel çalışmada; kendini kontrol ve bağlılığın daha çok matematik becerileri ile ilişkili olduğunu ve kapsamlı davranış problemleri, içsel semptomlar, geri çekilme, sosyal problemler ve dikkat problemlerinin ise daha zayıf matematik becerileri ile ilgili olduğunu bulmuşlardır.

Seng (1992) araştırmasında, farklı yaşlarda okul öncesi çocuklarının bazı önemli bilişsel ve sosyal gelişim süreçlerini incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca çalışmada bilişsel gelişme, sosyal davranışlar, cinsiyet, ev ve okul çevresi ve bu faktörler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonunda tüm yaş gruplarında sosyal becerilerde kız çocuklarının erkek çocuklardan daha iyi performans gösterdikleri bulunmuştur.

Uz Baş (2003) çalışmasında ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okul uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçları çocukların sosyal beceri ve okul uyumları ile akademik başarıları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular, çocukluk döneminde sosyal becerilerin gerek çocukların depresyon düzeyleri, gerekse akademik başarıları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Powdrill (2004) çocukların kendi akademik başarılarını ve sosyal yeterliliklerini algılamaları ile sosyometrik statü arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında çeşitli statü gruplarında bulunan çocuklar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemiştir. Sonuçlar akranları tarafından reddedilen çocukların kendilerini akademik açıdan, akranları tarafından sevilen ya da ihmal edilen çocuklardan daha düşük algıladıklarını ortaya koymuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocukların bilişsel yetenekleri ile sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin alt boyutları kişiler arası beceriler, kendini kontrol etme becerileri, sözel açıklama becerileri ve dinleme becerileri arasında $p < 0,001$ anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu ve çocukların bilişsel yetenekleri ile sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin alt boyutları arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların bilişsel gelişim ölçeğinden elde ettikleri puanların, sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin kişiler arası beceriler alt boyutunun %11’ini, kendini kontrol etme becerilerinin %3’ünü, sözel açıklama becerilerinin %11’ini ve dinleme becerilerinin %12’sini yordadığı bulunmuştur.

Sonuç olarak çocukların bilişsel yetenekleri ile sosyal becerileri arasında doğrusal bir ilişki olduğu ve bilişsel gelişimin sosyal becerileri yordama da etkili olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre bilişsel gelişim özellikleri ile sosyal beceriler arasında doğrusal bir ilişki vardır. Çoklu zeka kuramına ve günümüzde yapılan araştırmalara göre bilişsel özellikler çocuklara sunulan ortamlardan ve eğitim programlarından etkilenmektedir. Bu nedenlerle çocuklara sunulan eğitim programları zenginleştirilmeli ve bilişsel gelişim özellikleri destekleyecek ortamlar sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adana, F. (2004). *Lise Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyi ve Benlik Kavramı Üzerine Atılganlık Eğitiminin Etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. & Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi 1*. İstanbul: Ya-Pa.
- Artan İ. & Bayhan S.P. (2005), *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C. & Hilgard, E.R. (1995). *Psikolojiye Giriş I*. M. Atakay, A.Yavuz (Çev.). İstanbul: Sosyal.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J. & Nolen-Holeksema, S. (2008). *Psikolojiye Giriş (Y. Alagon Çev.)*. Ankara: Arkadaş.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Baş, A.U. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri Ve Okul Uyumu İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Candarella, P. & Merrell, K.W. (1997). Common Dimensions of Social Skills of Children and Adolescents: A Taxonomy of Positive Behaviors, *Social Psychology Review*, 26 (2), 264-278.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve Davranışı-Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi.
- Çubukçu, Z. & Gültekin M. (2000). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Gerçekleşme Düzeyi*. IX. Eğitim Bilimleri Kongresi (27-30 Eylül), Bildiriler, Cilt:1, 277-289, Erzurum.
- Demir, S. (2010). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Giden 36-60 Aylık Çocukların Bilişsel Gelişim Özellikleri Açısından Karşılaştırılması (Kütahya İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dobbs, J., Doctoroff, G. L., Fisher, P. H. & Arnold, D. H. (2006). The Association Between Preschool Children's Socio-Emotional Functioning And Their Mathematical Skills. *Applied Developmental Psychology*, 27 (2), 98-108.
- Goswami, U. (2002). Inductive and Deductive Reasoning, Goswami, U. (Ed.) *Blackwell Handbook of Children Cognitive Psychology* (282-302). Malden, USA: Blackwell.
- Gülay, H. (2004). *Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi İle Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kandır, A. & Orçan, M. (2011). Beş-Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerileri ile Sosyal Uyum ve Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10 (1), 40-50.
- Işık, M. (2007). *Anasının Devam Eden Beş Altı Yaş Çocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin Uyarlanması ve Uygulanması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ömeroğlu, E. & Kandır, A. (2005). *Bilişsel Gelişim*. İstanbul: Morpa Kültür.

Ömeroğlu, E. & Kandır, A. (2007). *Bilişsel Gelişim*. İstanbul: Morpa Kültür.

Palut, B. (2003). *Sosyal Gelişim ve Arkadaşlık İlişkileri. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa

Powdrill, L. A. (2004). *Relations Between Children's Social Status And Selperceptions Of Both Academic And Social Competence*. (Unpublished doctoral dissertation). The University of Texas/ Philosophy, USA.

Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. (13. Baskı). Ankara: Gönül.

Solso, R.L., Maclin, M.K & Maclin, O.H. (2007). *Bilişsel Psikoloji*. A. Ayçiçeği Dinn (Çev.). İstanbul: Kitabevi.

Solso, R.L., Maclin, M.K & Maclin, O.H. (2009). *Bilişsel Psikoloji*. A. Ayçiçeği Dinn (Çev.). İstanbul: Kitabevi.

Seng, S.H. (1992). *Cognitive And Social Development Of Preschoolers: Gender Differences Institute Of Education (Singapore)*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Reports-Research/Technical (143), San Francisco.